

titul. de probatib. 8. videndum 3. num. 7. Salicetus in l. iusjurandum 17. num. 2. Jason. num. 2. de juri jurand. Baldus in capit. tuis 38. nro. 4. extra de testibus, tam non firmiter, quia remittit se ad Bart. in l. ultima, ff. de Prator. stipul. similimodo. Paulus in l. videamus 4. & deferre, num. 3. ff. de in litig. iurand. Imò vero addit. Baldus in dict. l. iusjurandum 17. num. 1. quid etiam si pactum opponatur, ut stetur dicto creditoris, censetur esse pactum de stando dicto jurato, non simplici, & in capit. ceterum 5. num. 5. de juri. calumnia, air, quamvis pactum fiat de stando simplici verbo creditoris, nihilominus potente reo tenebitur creditor jure de calumnia. Eadem secundam sententiam sequitur Matthias Colerus de processibus executivis, 1. part. cap. 10. num. 159. referens sic judicatum, Cavalcanus decif. 2. num. 31. par. 2. Mastrillus decif. 303. ex num. 16. Castillo decif. 112. ex num. 16. lib. 2. Probatur haec sententia primò, quoniam hoc pactum invitat ad delinquendum, datur enim occasio creditori avaro, & avido, declarandi interesse excessivum, aut interesse, quamvis nihil interfit, quare non valebit, l. illud 5. ff. de pact. doctab. alia fundamenta recenser Colerus d. cap. 10. ex num. 147. ad 150.

111 Præterea secundò, quod est urgentissimum fundamentum, quoniam hoc pacto daretur ampla facultas usurariis palliandi usuras, quilibet enim usurarius posset mutuare sub hoc pacto declarandi simplici verbo interesse, & sic usura impune exercerentur. Hoc autem vitandum est in bene instituta Republica, quantum fieri possit.

112 Nec satis ex illa doctrina, & communi adnotatione, quid post factam à creditore declarationem potest Judex illam moderari. Nam ex quo non facta probatio de interesse, quantumvis creditor declarat, non constat de illo, Judex nihil poterit moderari: non constat autem, quia sola confessio, aut declaratio creditoris in hac materia suspecta, etiam ex conventione partium, nihil probat, ut superius adverimus, num. 96.

113 Ad fundamenta primæ sententie facilimè responderetur: ad primum, contractus accipere legem ex conventione, & conventiones regulariter valere, si tamen non presumuntur simulatae, & factae in fraudem legis: at hoc pactum censetur adjectum in fraudem usurarum, & ad finem eas palliandi, quare rejiciendum est.

114 Ad secundum, ut denius sententiam Abbatis esse veram, in hoc casu locum non habet. Nam quamvis declaratio interesse fiat post contratum mutui, sit tamen virtute conventionis interposita in initio contractus, ac per consequens idem est, quod si fieret à principio, iisdem enim damnis, & incommodis subjicitur, ac si esset à principio facta.

115 Quoad secundum pactum de stando juramento creditoris super interesse, communis sententia ait, valere. Ita sentiunt Dynus, & Bart. in d. l. ultima, n. 3, ff. de Prator. stipul. idem Bart. in l. iusjurandum, quod ex conventione 17. in principio, num. 3. Albericus num. 1. Baldus num. 1. Salicetus n. 2. Fulgos. statim in principio, Romanus num. 5. Jason. ex numer. 1. ff. de jurejando, Paulus in l. videamus 4. & deferre num. 2. ff. de in litig. iurand. ubi se refert ad Bartol. & in d. l. ultima ex num. 4. ff. de prator. stipul. idem Jason. in l. si ab arbitrio 10. num. 4. ff. qui statim cogant. Stracca de mercatoribus par. 4. tit. de contractibus mercatorum, num. 6. Macardus de probatib. vol. 2. conclus. 935. illa probatib. num. 35. Cagnoli in l. quatenus 24. num. 18. ff. de regul. juris, Seraphinus de privilegiis iuram. privilegio 31. num. 8. Plotus de in litig. iurando 8. 47. ex num. 1. Emanuel Suarez in Thesauro receptarum sententiarum, verb. Interesse, Joan. Dilectus de arte retorandi, tit. 6. cauel. 48. numer. 2. Surdus decif. 259. num. 7. Mastrillus decisione 60. Gratianus disceptat. forens. tom. 4. cap. 772. ex num. 19. Fontanella de pœc. nuptialib. tomo 2. clausula 5. glossa 9. ex num. 1. Felicis de societate, cap. 24. ex num. 72. Narbona in l. 13. titulo 18. lib. 5. Recopilat. gloss. 4. ex num. 1. Bellonus decif. 78. num. 7. & 8. Guzman. de evitacionib. quest. 14. ex num. 5. Hermosilla in l. 10. titulo 1. par. 5. gloss. 4. ex num. 342. Antonius de Amato lib. 1. variar. resolut. 27. ex num. 26. ubi agit de cambiis, videtur assentiri, & Colerus de processibus executivis, 1. part. cap. 10. ex num. 154. quamvis non sat clarè. Non video aliud fundatum, quo nitan-

ditori, ceterum in mutuo, & alii sustineri non potest. Quoniam dum creditor sine ulla probatione vult solum ex sua declaratione exigere intereste, idem est, quid si à principio taxaret, & infurgit magna usurarum suspicio, nam usurarius, qui à principio mutui extorqueat soler usuras, aut intereste taxatum, quod est usura velata, facilius potest ab eodem debitore extorqueat, loco confessionis intereste, pactum de remittenda taxatione declarationi sua, & eodem modo palliatur usura sub utroque modo contrahendi. Neque obstat, quid si intereste mutat conditionem. Item Fontanella num. 4. Gironda de privilegiis, quæst. 247. num. 1358. Felicis num. 74. Castillo decif. 243. ex num. 23. lib. 3.

Secundò, ut non transeat hæc facultas ad heredem, 117 Setaphinus, Felicis & Gratianus.

Tertiò, ut maneat declaratione subjecta arbitrio jucicis, & sic intelligatur pactum, ut declaratio reducatur ad arbitrium boni viri, ut moderetur illam juxta id, quod sibi videtur verisimilius, Bart. & antiquiores, Fontanella, & Felicis.

Quartò, ut non censetur data facultas creditori, declarandi substantiam interesse, que aliunde debet probari, sed solum quantitatem, Mastrillus, & Gratianus, Guzman. dict. q. 14. num. 16. Hermosilla in l. 10. tit. 1. p. 5. gloss. 4. num. 257. & 358.

Quintò, ut nihilominus possit debitor probare, minus interfuisse creditoris, quam creditor declaraverit, Paulus Cafrensis in d. l. in bususmodi 11. num. 5. ff. de Prator. stipul. Felicis num. 80. Hypollitus de Marfilis in repetit. Rubric. C. de probatib. num. 149. Romanus in l. admonendi 31. num. 51. & 52. ff. de jurejando, Guzman dict. quæst. 14. num. 34. Hermosilla in l. 10. tit. 1. par. 5. gloss. 4. n. 363. cum sequentibus. Latè & sapius diximus ubiquecum ex una parte censetur probatum, admitti meliorem probationem ex altera parte, supra num. 89. & hoc eodem titulo disputat. 3. num. 23.

Sextò, ut non valeat pactum, quoties factum fuerit in fraude usurarum, seu esset suspectum de usuraria pravitate, Plotus num. 8. Felicis num. 79. Seraphinus num. 18. & ad eum locum Benechendorfius, Narbona in l. 13. tit. 18. lib. 5. Recopilat. gloss. 4. ex num. 10. Has & alias similes limitationes peperit difficultas hujus pacti.

Contraria nihilominus sententiam, quinidem patrum de stando juramento creditoris super interesse, & ejus quantitate, non valere, docuit Cyrus in l. si quis in conscribendo 51. num. 7. C. de Episcop. & Clericis, sequitur Petrus, eidem assentiri videtur Flores de Medina ad Gamma decif. 110. ad numerum 17. qui ait in contractibus suspectis non practicari, & de eo solo curandum: non esse, nisi alia concurrent. Guttierrez in eisdem terminis loquens, lib. 1. Canonistarum quest. cap. 39. num. 34. Felicianus de censibus tomo 1. lib. 1. cap. 9. num. 16. Hayna Volano loquens in contractu mutui, de commerciis lib. 2. cap. 2. num. 33. Cavalcanus decisione 2. num. 31. & 32. par. 2. Castillo decif. 112. ex n. 16. lib. 2. Mastrillus decif. 303. ex num. 16. in eadem videtur esse Hermosilla tametsi nutans in l. 10. titul. 1. par. 5. gloss. 4. ex num. 344. Fundamentum est, quoniam in materia suspecta, qualis est ista mutui, non est credendum confessioni partis, etiam jurata, ut supra probavimus, num. 96. & tametsi verum sit, perjurium gravius esse peccatum, quam usuram, quia illud contra Religionem, haec contra justitiam. Religio autem justitiae posterior est virtus; cupiditas, quæ excecat usurarium ad auferendam alienam pecuniam contra justitiam, cum obligatione restitutio, excecat eum ad perjurandum, nullo habito scrupulo ob majorem gravitatem peccati, quod est contra Religionem.

Ego quidem, qui ingenio soleo proferre sententiam, 123 mean, & non ex multitudine authorum, quod verum, & æquum est iudico, sequutus sententiam Seneca libro de vita beata cap. 1. hanc sententiam magis approbo, tametsi minori autoritate fulcitam. Probatur enim urgentissima ratione, cui necio quid responderi possit. Præfertum cum prædicta sexta limitatio destruit regulam, & prædictam primam sententiam, aut eam saltē solum veram esse profiteatur in illis contractibus, in quibus nulla est usurarum suspicio, ut in stipulationibus facti, aut constitutiones dotis, in quibus nos diximus, valere à principio taxationem interesse, ac per consequens non negabimus, posse per pactum committi declarationi cre-

di-

124 Accidit secundò, quid hoc pactum, quod stetur declarationi creditoris quoad intereste, reprobatum est in contractu census, ut meminerunt Guttierrez & Felicinus, & definitum est in motu proprio Pii V. de censibus, §. 7. qui est Bulla 79. inter alias Pii V. in Bullarij novo, tomo 2. Ex qua desumi potest argumentum ad omnes alios contractus, non potest enim reddi ratio disparitatis.

125 Igitur verior, secundior, & firmior, magisque consequens ad ea, qua dicta sunt, est ista secunda sententia, quæ asserit, quemadmodum, intereste non probatur ex taxatione facta inter partes à principio, sic nec censeri debere probatum ex declaratione creditoris quantumcunque jurata, sed debere aliunde probari, etiam stante pacto, quo probato fuerit in suam declarationem remissa. Etenim in materia suspecta, & in qua quis habet intereste formatum, iniquum esset credi soli ejus juramento, sine ulteriori probatione. Ita fit, ut semper sit necessaria probatio ad obtinendam condemnationem intereste.

126 Quod si in hisce omnibus casibus, quando est taxatione intereste à principio, & quando est commissa creditori ejus declaratio, requiritur probatio veri intereste, ut de eo constet, & possit condemnari debitor ad illud solvendum, quanto magis erit necessaria probatio ultra istos casus: & quanto iniquius judicabit judex, qui nulla præmissa probatione ejus, quod interest, condemnat debitorum ad solvendum intereste, ut dicebamus superius sectione 1. num. 10.

SUMMA SECTIONIS SEPTIMÆ.

127 In contractu cambiis non potest intereste taxari à principio.

128 Instrumentum cambiis, quod continet intereste taxatum à principio, non potest executioni mandare.

129 In cambio non valet pactum, quod stetur dicto creditoris, seu simplici, seu jurato, circa intereste.

130 Constitutio Pii V. de cambiis, quamvis fundetur in presumptione, obligat in foro conscientia, in quo si verè interest, potest taxari, & exigi interest certum, etiam si in foro externo taxatione sustinenda non sit, non esse illam doctrinam omnino turat. Etenim quando lex fundatur in presumptione, verum constitutio fit ratione vitandi moralis periculi, obligat in conscientia, & haber flos effectus, etiam in particulari casu factum non sit conscientiam periculio, nec revera interveniat, quod timet poterat, ut verissime docuit insignis Franciscus Suarez lib. 3. de legibus, cap. 23. num. 6. quem sequitur & explicat Gabriel Vazquez in primam secundæ, tomo 2. disputat. 163. cap. 13. num. 17. cum duabus sequentibus, coincidit Salas de legibus disput. 10. scil. 4. ex n. 20. At evidenter constat, predictam Constitutionem Pii V. factam fuisse ad tollendas in cambiis occasiones peccandi, fraudesque factorum, ut ibidem exprefit dicitur, quibus consequens est, ut obliget similiter in foro conscientia, ut etiam adnotavit Castillo decif. 243. num. 41. lib. 3.

De jure Castellæ soli Regnicolæ, & non exire possunt exercere cambia, & else proxenetae cambiorum l. 6. & 7. titul. 18. lib. 5. Recopilat. & l. 14. edem titulo in Codice additione, de quibus vide Salas de contractibus tract. de cambiis, dub. 5. ex num. 1. Neque cambi possunt exerceri intra Regnum, sed cambiari debet extra Regnum, l. 8. edem titulo, & intereste cambiorum ejus non potest excedere ultra rationem decem procentum singulis annis, l. 9. edem titulo, notat Matienzo in dict. l. 8. glossa 1. & in dict. l. 9. glossa 4. tametsi intereste cambiorum ascenderet ad quantitatem quatuordecim pro centenario cum minimum, dicat Cutilles de donationibus contemplatione matrimonii, tractatione 1. discurs. 2. particula 6. num. 100. in fine, loquens de sua patria.

Eodem jure statutum est, ne possit in cambio apponi pactum, quod stetur dicto creditoris, seu simplici, seu jurato, circa intereste cambiorum, & alia requisita, ut cambium sit reale, non fictum, sed debeat probari per testes, & instrumenta, & alias legitimas probations, & pactum aliqui factum irritatur, & annulatur. Sic statuit leg. 13. tit. 18. lib. 5. Recopilationis Codice additionum, & notat Bolanno de commerciis, lib. 2. cap. 2. num. 33. Narbona in dict. l. 13. gloss. 4. num. 8. ego testigo supra hoc titulo disputat. 3. num. 23. Liberenter autem mentionem facio hic, & alibi legum Hispanarum, non solum quia Hispanas etiam scribo; sed etiam quia quamvis sciam, leges Hispanas in hoc Regno legum vim non habere, ut ligent subditos, & judices secundum eas judicare; magnum tamen pondus, & authoritatem habere.

SECTIO VII.

De intereste taxato à principio in contractu cambiis.

127 Sæptima conclusio: In contractu cambiis non potest taxari in certa quantitate à principio intereste cambiis §. 2. quæ est 118. inter ceteras P. V. t. 2. Bularij novi, adnotavit certè extra terminos Bulla Rota diversorum, decif. 315. ex num. 6. par. 2. sed juxta Bulla Pegueri decif. 33. ex num. 6. Navar. in Manzati, cap. 17. num. 300. & 301. Molina de justitia tractat 2. dispt. 404. numer. 9. Lessius de justitia, & iure lib. 2. cap. 23. dubitat. 9. num. 81. & dubitatione 11. num. 88. & 89. Azot. inßtit. moral. par. 3. lib. 10. titulo de cambiis cap. 8. circa finem, versic. Quartæ conditio, Rebello de obligationibus justitiae, 2. par. lib. 11. quest. 13. ex num. 1. Salas de contractibus, tract. de cambiis, dub. 13. num. 2. dub. 24. num. 1. versic. Secunda, & num. 2. Filiius moral. quest. tom. 2. tractat. 35. par. 2. capit. 11. num. 482. Salon disput. de cambiis, quæst. 4. art. 2. controversia 14. num. 6. & 7. Bonacina moralis Theologiae tom. 2. tract. de contractibus, disput. 3. quest. 5. puncto